

VÄLIKYSYMYKSIÄ 3/2005 vp

Perusopetuksen laadun turvaaminen

Eduskunnalle

Suomen hyvinvoinnin ja menestyksen kannalta tulevaisuuden avainasia on osaaminen. Koulutuksen taso varhaiskasvatuksesta perusopetuksen kautta huippuosaamiseen turvaa kansallisen kilpailukykyämme, tulevaisuutemme selkärangan. Nyt tämä selkäranka on uhattuna.

Kuntien taloustilanne on ajautunut kriisitilaan, mikä on pakottanut kunnat säästöihin myös aivan keskeisissä peruspalveluissa. Silti hallitus heikentää tänä vuonna ennätysmäisesti kuntien taloutta. Taustalla vaikuttaa hallituksen epäonnistuminen työllisyyden parantamisessa, mikä alentaa kuntien tuloverokertymää ja muutoinkin heikentää kuntien taloudellisia edellytyksiä tarjota palveluja.

Kuntien talousvaikeudet ovat nyt vaarantamassa lasten ja nuorten hyvinvoinnin, sillä rajuja menoleikkauksia joudutaan kunnissa kohdistamaan perusopetukseen. Kyse ei ole siitä, etteikö kunnissa arvostettaisi koulutusta ja opetusta. Päinvastoin, kuntapäätäjät arvostavat varsin korkealle laadukkaan opetuksen ja opettajien ammattitaidon. Kyse on kuntatalouden rajusta alaspäin, jota nykyinen hallitus nyt jo kolmatta vuotta harjoittaa.

Koulusäästöt koskettavat jo satojatuhansia oppilaita ja heidän perheitään sekä opettajia eri puolilla maata niin suurissa kaupungeissa kuin syrjäseuduillakin. Muun muassa Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla sekä Turussa ja Jyväskylässä ollaan päättämässä merkittävistä säästöistä koulutoimeen. Säästösopimusta on opettajille tarjottu Karttussa, Kinnulassa, Kolarissa, Kuusan-

koskella, Orimattilassa, Suolahdessa ja Varkaudessa.

Räikeimmin säästöt näkyvät siinä, että opettajien lomautuksia ollaan ottamassa jälleen säästokeinoksi. Lomautusuhka koskee muutamaa sataa opettajaa tai muuta opetustoimen henkilöstöä mm. Kajaanissa, Kärkölässä, Toijalassa ja Jämsässä. Lomautus on aina äärimmäinen keino ja kertoo kunnissa koetusta hädästä.

Johtopäätöksemme on, ettei koulutus ole hallituksen arvoasteikon kärjessä. Tulokset tästä linjavalinnasta alkavat näkyä opetuksen tason romahtamisena. Vanhasen hallitus on tehnyt kerta toisensa jälkeen päätöksiä, joilla laadukas perusopetus on vaarannettu. Ensiksi viime kehyspäätöksen yhteydessä päätettiin luopua hallitusohjelman kirjauksesta, jossa sanotaan, että ikäluokkien pienemmisestä koituvat säästöt ohjataan koulutuksen kehittämiseen. On käsittämätöntä, että opposition on puolustettava täällä hallitusohjelmaa hallitusta itseään vastaan.

Toiseksi päätettiin leikata kunnille kuuluvia opetusrahoja. Kuntien ja valtion välisessä kustannusten jaon tarkastelussa kävi ilmi, että kunnat ovat panostaneet hyvin koulutoimeen, mitä myös uudet tehtävät ovat edellyttäneet. Kun hallituksen piti maksaa lainmukainen oma osuutensa kasvaneista kustannuksista, hallitus päätti siirtää velanmaksua jopa seuraavalle hallituskaudelle. Näin opetuksen valtionosuuksia jäi tänä vuonna kunnilta saamatta noin sata miljoonaa euroa.

Kokonaisuudessaan 502 miljoonan euron pakolainasta hallitus maksaa tällä vaalikaudella kunnille noin puolet, mikä heikentää kuntien ta-

loutta entisestään. Tämä ei ole perusteltavissa tilanteessa, jossa kunnat peräänkuuluttavat valtiolta tukitoimia kipeämmin kuin koskaan aiemmin.

Asiantuntijoiden, kuten OAJ:n ja Kuntaliiton, yhteinen näkemys on, että valtion maksama osuus kuntien koulutusmenoista on reaalisesti laskenut 57 prosentista noin 45 prosenttiin, mikä kehitys ilmeisesti tullaan virallisesti vahvistamaan pysyväksi käytännöksi valtionosuusuudistuksen yhteydessä. Edellisen lisäksi opetuksen kustannusten nousua korvataan kunnille vajaalla indeksillä, mikä aiheuttaa ongelmia erityisesti sen vuoksi, että se kasvattaa kuntien rahoitusosuutta kumulatiivisesti. Koulujen perustamishankkeisiin tarkoitettuja resursseja on myös supistettu kahden viime vuoden aikana lähes viidellä miljoonalla eurolla.

Valtakunnallisen peruspalvelujen arviointiraportin mukaan alueelliset erot perusopetuksessa ovat kärjistyneet. Raportissa kehoitetaan valtiota tukemaan sellaisia kuntia, jotka eivät voi enää harventaa kouluverkkoaan eivätkä pysty toteuttamaan peruskoulupalveluja lakisääteisesti heikon taloustilanteensa vuoksi. Mielestämme tämän raportin anti olisi otettava hallituksessakin varsin vakavasti. On hälyttävää, että näin selkeästi on nyt todennettu, että peruspalvelut eivät enää toteudu kaikissa kunnissa.

Kunnille ja myös kouluille on tullut koko ajan lisää tehtäviä ilman riittävää rahoitusta. Olisi oikeudenmukaista, että uusien tehtävien myötä myös lisärahoitusta ohjattaisiin opetukseen, kuten esimerkiksi Kansallisen terveysthankkeen osalta on tehty.

Erityistä tukea tarvitsevien lasten määrä on viime vuosina kaksinkertaistunut. Ongelmat ovat kärjistyneet varsinkin suurissa kaupungeissa, joissa erityisopetuksen tarpeen nopea lisääntyminen yhdistyneenä maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten oppilaiden suureen määrään asettaa opetuksen järjestäjät kovien haasteiden eteen.

Valtakunnallisen uudistustyön mukaisesti uudet opetussuunnitelmat ja oppiaineet, kuten terveystieto, ovat tulleet tai tulossa käyttöön viimeistään syksyllä 2006 kaikissa Suomen kouluissa. Jotta opetussuunnitelmien uudistaminen johtaisi opetuksen laatua kohottavasti, tarvitaan

kouluissa uutta oppimateriaalia ja opettajille koulutusta. Tähän ei ole nyt varaa, mikä romuttaa täysin uuden opetussuunnitelman toimeenpanon. Eniten kuntien kustannukset ovat kasvaneet oppilashuollossa, jonka kehittämistä on edellytetty uudessa, varsin hyvässä laissa. Puutteellinen oppilashuolto, avustajien määrän vähentäminen ja luokkakokojen suurentaminen yhtä aikaa johtavat vakaviin häiriöihin koulutyössä, syrjäytymisriski lisääntyy ja oppimistulokset heikentyvät.

Oma lukunsa on raju kouluverkon alasajo. Hallitus aikoo puskea koulujen lakkauttamisia eteenpäin poistamalla niin sanotun kouluverkko-tunnuksen valtionosuusuudistuksen yhteydessä tilanteessa, jossa kunnat muutenkin joutuvat tekemään kuntalaisten kannalta kipeitä koulujen lakkautuspäätöksiä. Kouluverkon tarkastaminen on varsin perusteltua, jos oppilasmäärä selkeästi vähenee tai siihen on löydettävissä pedagogisesti järkeviä syitä. Peruspalvelujen arviointiraportin mukaan 168 kunnassa on menossa kouluverkon tarkastaminen tai ainakin siihen liittyviä suunnitelmia. Suuntaus uhkaa kymmenientuhansien lasten hyvinvointia, kun koulumatkat pitenevät ja sen myötä koulupäivät.

Vaadimme, että hallitus ottaa vakavasti perusopetuksen ongelmat ja hoitaa velvoitteensa kunnille.

Edellä olevan perusteella ja Suomen perustuslain 43 §:ään viitaten esitämme valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan välikysymyksen:

Onko hallitus luopunut hallitusohjelman lupauksesta ohjata ikäluokkien pienenemisestä aiheutuvat säästöt koulutuksen kehittämiseen,

aikooko hallitus laskea valtion maksamaa osuutta perusopetuksen kustannuksista nykyisestä 57 prosentista alle 45 prosentin,

onko hallitus tietoinen siitä, että kunnissa meneillään olevat kouluihin kohdistuvat säästöt johtavat koulujen lakkautta-

*miseen, ryhmäkokojen suurentamiseen,
erityisopetuksen vaarantumiseen ja si-
ten opetuksen laadun heikkenemiseen ja*

*aikooko hallitus ryhtyä pikaisiin toimen-
piteisiin turvatakseen perusopetuksen
laadun ja oppilaiden perusoikeuksien
toteutumisen kaikissa Suomen kunnissa?*

Helsingissä 1 päivänä kesäkuuta 2005

Jyrki Katainen /kok
Eero Akaan-Penttilä /kok
Sirpa Asko-Seljavaara /kok
Kaarina Dromberg /kok
Leena Harkimo /kok
Pertti Hemmilä /kok
Hanna-Leena Hemming /kok
Anne Holmlund /kok
Jyri Häkämies /kok
Marjukka Karttunen /kok
Jari Koskinen /kok
Pekka Kuosmanen /kok
Esko Kurvinen /kok
Jere Lahti /kok
Kalevi Lamminen /kok
Jouko Laxell /kok
Suvi Lindén /kok
Marjo Matikainen-Kallström /kok
Olli Nepponen /kok
Tuija Nurmi /kok
Heikki A. Ollila /kok
Reijo Paajanen /kok
Maija Perho /kok
Lyly Rajala /kok
Paula Risikko /kok
Martin Saarikangas /kok
Petri Salo /kok
Sari Sarkomaa /kok
Kimmo Sasi /kok
Arto Satonen /kok
Timo Seppälä /kok
Juhani Sjöblom /kok
Marja Tiura /kok
Irja Tulonen /kok
Raija Vahasalo /kok
Jan Vapaavuori /kok
Ahti Vielma /kok
Jari Vilén /kok

Lasse Virén /kok
Ben Zyskowicz /kok
Martti Korhonen /vas
Mikko Immonen /vas
Annika Lapintie /vas
Jaakko Laakso /vas
Mikko Kuoppa /vas
Matti Kauppila /vas
Matti Kangas /vas
Markus Mustajärvi /vas
Kari Uotila /vas
Pentti Tiusanen /vas
Erkki Virtanen /vas
Outi Ojala /vas
Veijo Puhjo /vas
Unto Valpas /vas
Esko-Juhani Tennilä /vas
Minna Sirnö /vas
Irina Krohn /vihr
Anni Sinnemäki /vihr
Janina Andersson /vihr
Kirsi Ojansuu /vihr
Rosa Meriläinen /vihr
Oras Tynkkynen /vihr
Jyrki Kasvi /vihr
Tuija Brax /vihr
Ulla Anttila /vihr
Sari Essayah /kd
Päivi Räsänen /kd
Kari Kärkkäinen /kd
Leena Rauhala /kd
Bjarne Kallis /kd
Toimi Kankaanniemi /kd
Raimo Vistbacka /ps
Timo Soini /ps
Tony Halme /ps
Anne Huotari /vas